

**KICHIK YOSHDA GI O'QUVCHILARNING MUSIQA DARSLARIDA IJODIY
FAOLLIGINI OSHIRISH**

Davlatova Hilola Baxtiyorovna
Navoiy viloyati Navbahor tumani
5- umumiy o'rta ta'lim maktabi
Musiqa fani o'qituvchisi

Annotatsiya: *Maqolada kichik yoshdagi o'quvchilarning musiqa darslarida ijodiy faolligi tamoyillarini ishlab chiqish hamda o'quvchilarning ijodiy faolligini oshirish yo'llari haqida ma'lumotlar berilgan.*

Kalit so'zlar: *ijodiy faollik ,repertuar, tafakkur, kompozitor, san'at, qobiliyat*

O'zbekiston Respublikasi o'zining ma'naviy yangilanish yo'lida san'atning barcha turlari rivojlanishiga sharoit yaratib berishga, o'sib kelayotgan yosh avlodni har tomonlama kamol toptirish, ijodi va qobiliyatini o'stirish ishiga katta e'tibor bermoqda. Bu esa umumta'lim maktablarida o'quv-tarbiya ishlarini yanada takomillashtirishni ta'lim va tarbiyaning mushtarakligiga erishishni taqozo etadi. Musiqa darslarida kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning ijodiy faoliyatini oshirish tamoyillarini ishlab chiqish va amalga oshirish ta'limning ustuvor vazifalaridan biridir. bo'lib, bir qator holatlar bilan belgilanadi. Musiqiy o'quv tovushning baland-pastligi, ohanglar, usullar, ifoda vositalari, yakka ovozlik, jo'r ovozlik, musiqiy idrok, musiqiy tafakkur, musiqiy hayolot, tinglash va kuylash qobiliyati shular jumlasidandir. Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning ijodiy faolligini oshirish bevosita ikki holatga bog'liq. Birinchidan, o'quvchining hayotiy tajribasi va musiqiy taassurotlari ko'lami qay tarzdarivojlanganligi bilan belgilansa, ikkinchidan musiqiy bilim berishning samarali yo'l va vositalarini qo'llash orqali sezilarli ijobiy natijalarga erishish mumkin. Musiqiy bilim va ijodiy jarayonlar ta'sirida o'quvchilarning musiqa savodxonligi qay tarzdao'sa borishiga qarab bolaning ijodiy rivojlanishi ham ortadi va bu sifat musiqiy faoliyatning hamma turlariga o'zining ijobiy ta'sirini o'tkazadi. Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning ijodiy faolligini oshirishdagi quyidagi holatlar doimo o'qituvchi e'tiborida bo'lishi maqsadga muvofiqdir: ✓ o'quvchining ijodiy va musiqiy layoqatlarini doimo uzviy tarzda borganligini hisobga olish;

✓ musiqiy bilim, malaka va ko'nikmalar rivojlanishini ijodiy faollikni o'sib, shakllanib borishining asosi deb qarash;

✓ o'quvchilarni musiqiy ijodiy faoliyatining turli vositalariga faol jalb qilish orqali ularda hissiy olam va intellektual imkoniyatlarini ham o'sib borishini nazarda tutish. Ijodiy faollik o'quvchilar tafakkurini o'sishiga, xotiraning rivojlanishiga, dars mavzusini o'zlashtirishga, musiqani ongli idrok etishga yordam beradi. Bunda o'quvchilarning yoshi va imkoniyatlariga mos keladigan repertuar tanlash, ularning

ijodiy faolligini oshirish zaruriy shartdir. Repertuar mazmunan boy, rang-barang, o'quvchilarning idrokiga mos va tarbiyaviy qimmatga ega bo'lishi kerak. Musiqa darslarining samarali bo'lishi sinfda o'quvchilarining ijodiy faolligini oshirishga ham bevosita bo'g'liq. O'quvchilarning ijodiy faolligini oshirish o'qituvchining so'z mahoratiga, murojaat qilish san'atiga ega bo'lishni taqozo etadi. O'qituvchi qiziqarli hikoyasi va suhbatini bilan bolalar diqqatini asar mazmuniga, musiqiy obrazlarga jalb etadi.

Kompozitorlarning ijodiy biografiasiga oid hikoyabop qiziqarli voqea va lavhalardan parchalar keltirishi bilan biron bir asarning yaratilishi tarixini bayon qilish bilan o'qituvchi o'quvchilarning bilish qobiliyatini tekshiradi, musiqa haqidagi bilim doirasini yangi ma'lumotlar bilan boyitadi. O'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olish darslarni qiziqarli tashkil etishda muhim o'rin tutadi. Ma'lumki, kichik yoshdagi o'quvchilar dars materiallariga doimiy uzoq diqqat berib o'tira olmaydilar. Ular odatda harakat bilan bajariladigan ishlarga jon-dillari bilan kirishib ketadilar. O'qituvchi o'quvchilarni bu xususiyatlarini hisobga olgan holda o'z darsida harakat bilan bajariladigan ishlarga keng o'rin ajratadi. Boshlang'ich sinf musiqa darslari dasturi ham kuy va vazni yengil, harakati o'rtacha va bir ovozli ashulalarni turli harakatlar, raqslar bilan ijro etishni tavsiya qiladi. Umuman, musiqa darslarida o'quvchilarning ijodiy faolliklari o'ziga tashabbuslari zarur talablardan biridir. O'qituvchi o'z o'quvchilariga dars materiallarini bayon etar ekan, hamma narsani o'zi aytib berishga, tushuntirib berishga harakat qilmaydi, balki o'quvchilarni fikrlash, tafakkur qilish qobiliyatlarini ishga soladi. O'quvchilarni o'ylash, taqqoslash, xulosa chiqarish, baholash malakalarini o'stira boradi va bu bilan o'z darsini yanada jonli qiziqarli va ongli bo'lishini ta'minlaydi. Yosh avlodni san'atning eng faol turlaridan biri hisoblangan musiqaga qiziqish uyg'otib musiqa orqali o'quvchilarni har tomonlama yetuk, komil, barkamol qilib tarbiyalash hozirgi kun musiqa o'qituvchilarining oldiga qo'ygan eng maqsadli vazifalaridan biridir. Musiqa darsi o'z tabiatiga ko'ra san'at darsidir. Uni rang-barang sermazmun va qiziqarli tashkil qilish har bir o'qituvchidan katta pedagogik va professional mahorat talab etadi. «Bolalarni san'atga o'rgatish nihoyatda murakkab, -deb ta'kidlaydi taniqli kompozitor D.B. Kabalevskiy, -hamma murakkablik shundaki, ularni emotsional tarzda qiziqitirmay turib chinakam san'atga o'rgatish mutlaqo mumkin emas». Bu o'rinda musiqiy mashg'ulotlar jarayonida o'quvchilarning ijodiy faolligini ta'minlash alohida ahamiyatga molik. Musiqani tushunish, uning orombaxsh ta'siridan bahramand bo'lish, malaka va ko'nikmalar qatori emotsional his-tuyg'ularning ishtirokiga ham bo'g'liq. Asarni ijro va idrok etishda his-tuyg'ular qanchalik faol va chuqur bo'lsa, ularni tushunish va o'zlashtirish, to'yinish va zavq olish ham shunchalik ongli va chuqur bo'ladi. Bu holatlar esa o'z o'rnida ijodiy faollik natijasida sodir bo'ladigan jarayon. Zero, zerikarli va sokinlik holati sinfda jonli hissiyot

holatini tashkil eta olmaydi.

O'quvchilarni darsga qiziqtirish birinchi navbatda tinglash va ijro etish uchun tanlanadigan asarlar repertuari bilan bog'liq.

Xulosa qilganda maktabda musiqa darslarini olib borish o'z tabiatiga ko'ra murakkab va ma'suliyatli vazifadir. O'quvchilarning musiqaviy tarbiyalashda boshlang'ich sinflarda to'g'ri va tizimli amalga oshirilgan tadbirlar ularning keyingi yillarda har tomonlama va ayniqsa estetik jihatdan shakllanib borishlarida mustahkam zamin bo'lib xizmat qiladi.